

POGLAVLJE 17: EKONOMSKA I MONETARNA POLITIKA

Acquis u oblasti monetarne politike sadrži konkretna pravila koja zahtijevaju nezavisnost centralnih banaka država članica, koja zabranjuju centralnim bankama da direktno finansiraju javni sektor i zabranjuju privilegovan pristup javnog sektora finansijskim institucijama. U oblasti ekonomske politike, *acquis* sadrži zahtjeve za budžetske okvire država članica. Od država članica se očekuje i da koordiniraju svoje ekonomske politike, uključujući i planove strukturnih reformi, koje podliježu Paktu o stabilnosti i rastu i postupku za makroekonomski debalans. Nove države članice su takođe u obavezi da postupaju u skladu sa kriterijima utvrđenim u Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije (Ugovoru) da bi bile u mogućnosti da blagovremeno usvoje euro nakon pristupanja. Do tada, one će učestvovati u Ekonomskoj i monetarnoj uniji kao država članica uz odstupanje od prava na korištenje eura i tretiraće svoja kretanja deviznog kursa kao pitanje od opšteg interesa.

Acquis u oblasti ekonomske i monetarne politike se uglavnom rukovodi Glavom VIII (članovima 119. do 144.) Ugovora i relevantnim provedbenim propisima. Međutim, postoji i važna direktiva o zahtjevima budžetskih okvira. Odredbe Ugovora u Poglavlju 4 (koje se posebno odnose na države članice čija je valuta euro) i one definisane u članu 139. Ugovora ne odnose se na države članice za koje važi odstupanje. *Acquis* se uglavnom sastoji od odredbi i protokola Ugovora (primarno zakonodavstvo) i odredbi instrumenata koje su kroz njih donijele institucije EU (sekundarno zakonodavstvo, npr. uredbе, odluke). Bez obzira na to, kao što je navedeno u članu 131. Ugovora, svaka država članica treba da obezbijedi da njeno zakonodavstvo, uključujući statute njene centralne banke, bude usaglašeno sa ugovorima i statutom Evropskog sistema centralnih banaka (ESCB) i Evropske centralne banke (ECB). Uz to, *acquis* o ekonomskoj politici obuhvata Direktivu 2011/85, kojom se utvrđuju zahtjevi za budžetski okvir država članica i zahtijeva preuzimanje u nacionalno pravno i upravno uređenje.

I. EKONOMSKA POLITIKA

A. Kapacitet za koordinaciju ekonomske politike

1. Kako se definiše raspodjela nadležnosti između različitih nivoa vlasti u oblasti ekonomske politike?
2. Dostavite sveobuhvatne podatke o koordinaciji i saradnji među svim nivoima vlasti i učesnicima (npr. ministarstvima, Ministarstvom finansija i/ili Centralnom bankom) u definisanju ekonomske politike. Ekonomska politika obuhvata fiskalnu i monetarnu politiku, ali i formulisanje i provedbu strukturnih reformi da bi se ojačala konkurentnost i rast.
3. Koji savjetodavni organi su uključeni u proces odlučivanja o ekonomskoj politici? U kojoj mjeri su uključeni socijalni partneri? Ukoliko je relevantno, koji vremenski rok se daje socijalnim partnerima i drugim savjetodavnim tijelima za iznošenje svog mišljenja?
4. Na koji način se pravnim propisima uređuje koordinacija ekonomske politike?
5. Dostavite pregled važećih i budućih mjera/instrumenata politike /struktura/mehanizama kojima se obezbjeđuje koordinacija ekonomskih politika sa državama članicama EU. Da li Bosna i Hercegovina na vrijeme dostavlja Program ekonomskih reformi?
6. Koji je nivo provedbe zajednički usvojenih smjernica za izradu godišnje politike u vezi Programa ekonomskih reformi? Objasnite.

B. *Acquis*

Direktiva 2011/85 o zahtjevima za budžetske okvire

7. Da li Bosna i Hercegovina namjerava da se uskladi sa metodologijom ESA-e 2010 za potrebe statističkog izvještavanja EU?
8. Kako se osigurava uvjerljivost makroekonomskih i fiskalnih prognoza? Koliko su učestale budžetske revizije sredinom godine?
9. Da li Bosna i Hercegovina ima numerička fiskalna pravila? Postoje li sankcije u slučaju neusklađenosti?
10. Ako Bosna i Hercegovina ima fiskalna pravila i sankcije u slučaju neusklađenosti i da li se poštuju/primjenjuju?
11. Da li Bosna i Hercegovina ima fiskalno vijeće koje nezavisno ocjenjuje izradu fiskalne politike?

Srednjoročni budžetski okviri

12. Da li Bosna i Hercegovina ima srednjoročni budžetski okvir za tri godine? Ako ima:
13. Koji su opšti ciljevi uzeti u razmatranje prilikom pripremanja tog okvira i pravnih propisa o budžetu?
14. Da li okvir sadrži ciljeve za opšti državni deficit i dug i projekcije glavnih stavki prihoda i rashoda?
15. Da li okvir obuhvata i analizu osjetljivosti?
16. Da li su pravni propisi o godišnjem budžetu u skladu sa odredbama srednjoročnih projekcija rashoda?

Transparentnost opštih državnih finansija i opseg budžetskih okvira

17. Kako se definišu budžetske nadležnosti javnih organa u različitim podsektorima opšte uprave?
18. Da li Bosna i Hercegovina ima na raspolaganju podatke za sve podsektore opšte uprave?
19. Kakvi su planovi za osiguravanje pravovremenog dostavljanja polugodišnjih fiskalnih obavještenja Komisiji (Eurostat)?
20. Da li se pravila i procedure za računovodstvo primjenjuju u svim sektorima opšte uprave?

C. *Usklađivanje s acquis-em*

21. Koji zakonski akti mogu da sadrže odredbe koje nisu usklađene sa *acquis-em*?
22. Koje reforme je potrebno provesti u cilju postupanja u skladu sa relevantnim odredbama Ugovora i eventualnim vremenskim rasporedom njihovog usvajanja?
23. U pogledu članova 122. i 143. Ugovora, šta navode pravni propisi vaše zemlje u oblasti međunarodnih sporazuma koji regulišu primanje strane pomoći? Pod kojim uslovima je dozvoljena finansijska pomoć iz inostranstva?

II. MONETARNA POLITIKA

A. *Acquis*

24. Dostavite prevod najvažnijih monetarnih i finansijskih zakona, uključujući relevantne članove Ustava i Zakona o Centralnoj banci i njenog statuta.

Radna, institucionalna, personalna i finansijska nezavisnost Centralne banke

25. Koliki je stepen radne nezavisnosti Centralne banke? Da li Centralna banka ima na raspolaganju sve instrumente i nadležnosti potrebne za vođenje efikasne monetarne politike, te da li je ona ovlaštena da samostalno odlučuje kako i kada da ih koristi?

26. U kom je stepenu Centralna banka institucionalno nezavisna u odnosu na organe javne uprave (Predsjedništvo, Vijeće ministara, posebno Ministarstvo finansija, Parlamentarnu skupštinu itd.)? Koja je konkretna uloga tih aktera u radu Centralne banke? Opišite situaciju kako u pogledu zakonskih odredbi (informacije zasnovane na Zakonu o Centralnoj banci) tako i u praksi.

27. Da li je Zakonom o Centralnoj banci zabranjeno trećim licima da:

- a) daju uputstva;
- b) odobravaju, suspenduju, poništavaju ili odlažu odluke;
- c) cenzurišu odluke po zakonskom osnovu;
- d) učestvuju s pravom glasa u organima Centralne banke koji donose odluke;
- e) zahtijevaju *ex ante* konsultacije o odlukama Centralne banke.

28. Da li Centralna banka ima bilo kakve *ex ante* obaveze podnošenja izvještaja prema drugim nadležnim organima u vezi sa svojom monetarnom politikom ?

29. Kako je organizovana uprava Centralne banke (sastav i odgovornosti upravnih organa, naročito upravnog odbora)?

30. Koje odredbe zakona osiguravaju demokratsku odgovornost i transparentnost rada Centralne banke?

31. Koji su uslovi i procedure za imenovanje i razrješenje guvernera Centralne banke i ostalih članova organa Centralne banke koji donose odluke?

32. Da li Zakon o Centralnoj banci zadovoljava sljedeće uslove:

- a) Minimalno trajanje mandata guvernera treba da bude najmanje pet godina (navedite sadašnje trajanje mandata);
- b) Osnove za razrješenje guvernera ne smiju odstupati od sljedećih: ako guverner više ne ispunjava uslove potrebne za obavljanje njegovih/njenih dužnosti ili ako je kriv/kriva za tešku povredu službenih dužnosti;
- c) Sigurnost mandata drugih članova organa Centralne banke koji donose odluke (koliko traje njihov mandat?) i osnove za njihovo razrješenje treba da budu slične sa gore navedenim;
- d) Članstvo u organu koji donosi odluke i koji je uključen u obavljanje zadataka Centralne banke isključuje vršenje drugih funkcija koje mogu dovesti do sukoba interesa (da li je članovima dozvoljeno da rade druge poslove na honorarnoj osnovi, odnosno u skraćenom radnom vremenu?);
- e) Pravo nezavisnih sudova da preispitaju bilo koju sudsku odluku o razrješenju?

33. Da li je Centralna banka u poziciji da koristi odgovarajuća sredstva kako bi osigurala pravilno izvršavanje svojih zadataka? Da li se provode konsultacije s trećim licima i/ili da li treća lica imaju pravo da izmijene, dopune ili odobre ili na bilo koji način kontrolišu nacrt budžeta i godišnje račune Centralne banke? Ako postoje, kojim propisima je to uređeno?
34. Kojim se odredbama uređuje raspodjela profita Centralne banke?
35. Da li *ex post* pregled računa Centralne banke odražava adekvatne mjere zaštite koje sprječavaju povredu nezavisnosti banke?

Zabrana novčanog finansiranja javnog sektora i povlaštenog pristupa javnog sektora finansijskim institucijama

36. Dostavite primjerak svih zakona i podzakonskih akata (na engleskom) kojim se uređuje pristup vladinog sektora finansijskim institucijama (npr. zakoni i drugi propisi kojima se uređuje raspodjela sredstava banaka, štedionica i zadružnih banaka, osiguravajućih društava, socijalnih, penzionih i posebnih fondova, drugih institucionalnih investitora, sistema naknada za investitore, poreskih zakona itd).
37. Koji principi regulišu pomoć za likvidnost u vanrednim situacijama? Kome Centralna banka može da pruži pomoć za likvidnost u vanrednim situacijama? Kojim pravnim propisima je to regulisano?
38. Da li Centralna banka može da pruži pomoć za solventnost finansijskim institucijama?
39. Navedite odgovarajuće odredbe u tim dokumentima, kao i bilo koje druge elemente koji mogu predstavljati povlašteni pristup vladinog sektora finansijskim institucijama. Posebno se moraju razmotriti sljedeća pitanja:
 - a) Jesu li predviđene zakonske odredbe kojima se zahtijeva ili podstiče (kroz poreske olakšice ili druge povlastice) da banke, osiguravajuća društva, penzioni fondovi, fondovi socijalnog osiguranja, fondovi za naknade investitorima, ili druge finansijske institucije ulažu (npr. određeni dio svojih sredstava) u domaće državne vrijednosne papire ili druge državne obaveze?
 - b) U kojoj mjeri Centralna banka učestvuje u finansiranju javnog sektora? Opišite situaciju kako u pogledu zakonskih odredbi tako i u praksi. Opišite pravila kojima se uređuje kreditiranje vladinog sektora od strane Centralne banke (ograničenja, otplata, dospjeće itd.), ukoliko takva pravila postoje.
 - c) Da li je Centralna banka ovlaštena da direktno otkupljuje instrumente javnog duga Bosne i Hercegovine na primarnom tržištu? Da li može da otkupljuje instrumente javnog duga od zemalja članica EU?
40. Da li postoji mehanizam za održavanje likvidnosti u vanrednim situacijama/instrument za prekoračenje limita (overdraft), ili bilo koja druga vrsta kreditiranja koju Centralna banka pruža organima vlasti na centralnom, regionalnom ili lokalnom nivou ili bilo kojim drugim javnim organima čije je djelovanje uređeno javnim pravom, odnosno javnim preduzećima? Ako postoje, u kojim uslovima se koriste i kojim propisima je to uređeno?

Monetarna politika i politika deviznog kursa

41. Koji su glavni ciljevi Centralne banke? Ko formuliše monetarnu politiku?

42. Je li održavanje stabilnosti cijena primarni cilj Centralne banke? Da li Centralna banka podržava ciljeve opšte ekonomske politike vladinog sektora, ne dovodeći u pitanje taj cilj?
43. Da li je Zakon o Centralnoj banci u skladu sa principom otvorene tržišne ekonomije sa slobodnom konkurencijom, favorizovanjem efikasne raspodjele sredstava, te da li djeluje u skladu sa principima iznijetim u članu 119. Ugovora?
44. Koja je zvanična valutna jedinica koja se koristi za provedbu monetarne politike? Na kojem mjestu u zakonu je to navedeno?
45. Uključuju li osnovni zadaci Centralne banke sljedeće: definisanje i provedbu monetarne politike, vođenje devizne politike, držanje i upravljanje službenim državnim deviznim rezervama te promocija nesmetanog funkcioniranja platnih sistema?
46. Kako ocjenjujete to kako se Bosna i Hercegovina pridržava Ugovora u dijelu u kome je navedeno da države članice treba da pristupe Uniji uz mogućnost izuzetka od uvođenja eura?
47. Kako se provodi monetarna politika (koji su konkretni zahtjevi za rezervama, mehanizmi refinansiranja, poslovanje na otvorenom tržištu, glavne kamatne stope Centralne banke, ostali monetarni instrumenti)? Koje su glavne novosti u pogledu upotrebe monetarnih instrumenata? U kojoj mjeri su direktni instrumenti monetarne kontrole (kao što su kreditni limiti, kontrola kamatnih stopa itd.) zamijenjeni indirektnim, tržišno zasnovanim instrumentima (kao što su operacije na otvorenom tržištu, finansijske pogodnosti itd.)? Da li je okvir za monetarnu politiku dovoljan da omogući kreatorima politika uspješno provođenje politika stabilizacije? Da li je poslovanje na otvorenom tržištu i kreditno poslovanje, ako postoji, zasnovano na aranžmanima sa pokrićem?
48. Koji faktori ometaju provođenje monetarne politike (npr. elastičnost kredita i domaćih rashoda prema kamatnim stopama, konkurencija u bankarskom sektoru, promjena strukture finansijskih tržišta)?
49. Opišite glavne karakteristike i ciljeve vašeg deviznog režima i politike: uporište, odabir centralnih stopa, raspon fluktuacija, itd.
50. Kako se provodi devizna politika? Koji su njeni instrumenti (intervencije, monetarna politika, fiskalna politika, kontrola kapitala)? Kakva je interventna politika, ako postoji (valute koje se koriste, finansiranje i sterilizacija)?
51. Da li su predviđene bilo kakve reforme devizne politike? Ako jesu, zašto? Kakva je uloga predstojećeg pristupanja EU u vezi s tim?
52. Postoje li pokušaji mjerenja ravnotežnog (realnog) deviznog kursa? Koja su bila najznačajnija skorija kretanja uravnoteženog (realnog) deviznog kursa?
53. Kakva je veza između devizne i monetarne politike?
54. Kako će liberalizacija kretanja kapitala uticati na monetarnu i deviznu politiku? Koliko je vaša privreda ranjiva u slučaju značajnog porasta (aprecijacije) ili pada (deprecijacije) vrijednosti valute?
55. Kakvo je stanje deviznih rezervi? Da li postoji neki ciljani iznos? Kako se upravlja rezervama?
56. Kako se kretao bruto spoljni dug? Navedite glavne izvore rasta i njegove strukturne elemente (npr. dospijeće, povjerioca, valutnu strukturu itd.)? Što će prijašnja

akumulacija duga značiti u smislu srednjoročnog i dugoročnog rasta amortizacije? Na koji način je do sada upravljano servisiranjem spoljnog duga?

B. Usklađivanje s *acquis*-em

57. Koje reforme nacionalnog zakonodavstva je, po vašem mišljenju, potrebno provesti (Zakona o Centralnoj banci, zakona o bankarskom sektoru, osiguravajućim društvima, penzionim fondovima, fondovima socijalnog osiguranja, kompenzacionim fondovima, kamatnim stopama, deviznom kursu itd.) u cilju ispunjenja zahtjeva za članstvo u EU? Koje su reforme već u toku?